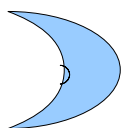

PROGRAM WYCIECZKI W GÓRY STOŁOWE

23-24.01.2016.

07 00 Wyjazd autokaru z parkingu przy aquaparku ulica Borowska we Wrocławiu.

09.00 Zakwaterowanie w pensjonacie u Stasia Łężyce

10.00– Wyjazd do Nowej Rudy

Wieża Widokowa na Górze Świętej Anny

Wartość punktu widokowego na Górze Świętej Anny doceniano już w II poł. XIX wieku. Zgodnie z przekazami w 1882 r. wzniesiono tutaj pawilon, a przy nim drewnianą platformę o wysokości 5 metrów, z której można było podziwiać rozciągające się stąd panoramy. W 1906 r. pomost ten z konieczności pomniejszono, jednak wtedy też pojawił się pomysł budowy murowanej wieży widokowej. Staraniem Carla Ferche, ówczesnego przewodniczącego noworudzkiej sekcji Kłodzkiego Towarzystwa Górskiego, wieżę zbudowano i oddano do użytku w 1911 r. Wysokość wieży wynosi 14 m.

Kościół pw. Matki Bożej Bolesnej na Górze Wszystkich Świętych

Według podań, powodem dla którego na Górze Wszystkich Świętych powstał kościółek, było wotum błagalne o pomoc Bożą dla noworudzan podczas szalejącej na Ziemi Kłodzkiej dżumy. Kaplicę poświęcono w 1680 r. Do lat 50. XX wieku przeszła ona wiele remontów i zmian w wyglądzie poszczególnych wnętrz i architektury zewnętrznej. Pod koniec lat 70 - tych nieużytkowana kaplica popadła w ruinę. Działania zmierzające do odbudowy kaplicy rozpoczęły się w roku 1993, a powtórne poświęcenie kaplicy miało miejsce w 1996 r. W 2002 r. odbyła się uroczystość podniesienia kaplicy do rangi Sanktuarium Matki Boskiej Bolesnej Ziemi Noworudzkiej.

Wieża Widokowa na Górze Wszystkich Świętych

Już w 1889 r. na Górze Wszystkich Świętych powstała pierwsza mini-wieża widokowa. Obecna, z miejscowego czerwonego piaskowca, wybudowano w 1913 r. i nazwano imieniem Helmuta von

Moltke. Inicjatorem jej powstania była słupiecka sekcja Kłodzkiego Towarzystwa Górskiego. Wieża mierzy 15 m wysokości. Z jej szczytu, zwieńczonego galeryjką, podziwiać można piękne panoramy Sudetów Wschodnich i Środkowych. Wieża została odrestaurowana w 2011 r. w ramach projektu "Widoki bez granic".

Domy Tkaczy-ul.Nadrzeczna

"Domy tkaczy" stanowią zespół sześciu budynków mieszkalnych, które powstały w latach 1708 - 1818. Istniejące "domy tkaczy" przebudowane zostały w II poł. XIX wieku; reprezentują tradycyjne lokalne budownictwo. W podcieniach kamienne portale z datami 1798 - dom nr 1, 1806 - dom nr 2, 1816 - dom nr 6 oraz 1818 - dom nr 3

Kościół pw. św. Barbary, Drogosław - ul.Jana Pawła II

Pierwsze duszpasterstwo w Drogosławiu powstało w 1907 r. za sprawą proboszcza Arnolda Wachsmanna. Rok później proboszcz ten uzyskał pozwolenia potrzebne na budowę kościoła, jednak z uwagi na wysokie koszty, kamień węgielny wkopany został w tym miejscu dopiero 19 maja 1910 r. Kościół pw. św. Barbary, patronki górników, poświęcono 12 września 1911 r. Po II wojnie światowej w świątyni dokonano wielu niezbędnych remontów.

Kościół pw. św. Katarzyny, Słupiec- ul.Radkowska

Pierwsza wzmianka dotycząca istnienia kościoła w Słupcu odnosi się do roku 1359. Samodzielną parafią pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej parafia w Słupcu stała się w roku 1748. Ówczesny kościół, mimo stałych modernizacji był jednak wciąż za mały wobec rosnącej sukcesywnie liczby mieszkańców Słupca. Wreszcie w 1883 r. proboszcz Franz Heinisch, wykorzystując obecność w pobliskim Bożkowie arcybiskupa praskiego kardynała von Schwarzenberga, przedstawił mu plany budowy nowej świątyni. Poświęcenie kościoła pw. św. Katarzyny miało miejsce w roku 1887. Jego konsekracja odbyła się jednak dopiero w 1895 r.

Ratusz - Rynek

W 1442 r. odnotowano istnienie w Nowej Rudzie ratusza, stał on jednak prawdopodobnie w pobliżu drewnianego wówczas kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, ponieważ tam znajdowało się ówczesne centrum grodu. Ratusz w tzw. górnej części miasta został wzniesiony w 1445 r. Ok. 1525 r. budynek zmodernizowano i w stanie tym przetrwał do połowy lat 70 - tych XVI wieku. W roku 1577 oddana została do użytku nowa siedziba władz miejskich. Wreszcie 1838 r. zapadła decyzja o zburzeniu istniejącej budowli i postanowieniu nowego gmachu. Zanim doszło jednak do realizacji planu, los uprzedził działania ludzi - 23 maja 1844 r. wybuchł wielki pożar, który strawił 41 budynków mieszkalnych, kościół i ratusz. Nową siedzibę rajców miejskich wybudowano w latach 1884 - 1885 w skromnym stylu biedermeierowskim. Mieszkańcy miasta żartobliwie zwali go - "młynkiem do kawy". Niewiele później, w latach 1892 - 1894, dokonano kolejnej przebudowy noworudzkiego ratusza wzbogacając go o elementy neorenesansowe. Ostatnia rewitalizacja miała miejsce 2011 r.

Pałac von Stillfriedów -Rynek

Pierwsza wzmianka o zamku pochodzi z 1352 r. Miał on strzec szlaku handlowego, który doliną Włodzicy łączył Czechy ze Śląskiem. W roku 1428 miasto i zamek splądrowali i spalili husyci, warownia została jednak wkrótce odbudowana. Pierwszej przebudowy zamku, która odbyła się w latach 1536 - 1550, dokonali właściciele Nowej Rudy von Stillfriedowie. Kolejna miała miejsce przed rokiem 1663, a jej twórcą był włoski architekt i budowniczy Andrea Carove. Następna natomiast odbyła się ok. 1796 r. i w tej zewnętrznej formie obiekt, jako pałac, zachował się do

dzisiaj. Po drugiej wojnie, aż od 1954 r. siedzibę miały tutaj władze nowopowstałego powiatu. Po likwidacji powiatu w roku 1975, zamek przez kilka lat był nieużytkowany, później ? do 2001 r. ? mieścił się w nim Zespół Opieki Zdrowotnej. Od 2006 r. obiekt pozostaje w prywatnych rękach.

. Schronisko na Górze Świętej Anny

W 1882 r., w pobliżu wierzchołka Góry Świętej Anny wybudowany został pawilon letniskowy, który obsługiwał przybywających na nasze tereny turystów i pielgrzymów. Jego przebudowa, mająca na celu poszerzenie o funkcje noclegowe miała miejsce prawdopodobnie w 1903 r. Tuż po II wojnie światowej był to obiekt prywatny, jednak w latach 50. przekształcono go w ośrodek wczasowo-kolonijny. Pod koniec lat 80 - tych schronisko było własnością tutejszej straży pożarnej. Obecnie pozostaje w prywatnych rękach.

Kościół pw. św. Mikołaja-ul.Kościelna

Kościół wybudowano w roku 1567, jako świątynię protestancką. W 1622 r. Nowa Ruda została napadnięta przez cesarskie oddziały hrabiego Thurna ? splądrowano i spalono część miasta, w tym wieżę kościoła; tego też roku kościół wszedł we władanie katolików. Jego przebudowa trwała od 1623 do 1745 r. W 1884 r. wybuchł pożar, który prócz wielu domów strawił również kościół. Rok później wmurowano kamień węgielny pod budowę nowej świątyni. Jego konsekracja miała miejsce 18 października 1890 r. Wieża kościoła p.w. św. Mikołaja mierzy 72 m wysokości

oseph Wittig (niemiecki profesor teologii, filozof, ekskomunikowany ksiądz katolicki, poeta) urodził się w Słupcu-Dolinie koło Nowej Rudy w 1879 r., powrócił tu w 1927 roku po latach nauki i pracy. Zbudował nowy dom, w którym rozpoczął kolejny rozdział życia. Wraz z żoną i dziećmi mieszkał tu do 1946 r. Rozkwit twórczości pisarskiej Wittiga przypadł szczególnie na lata 1922-1932. Po przyłączeniu Dolnego Śląska do Polski, w 1946 pisarz został przymusowo i w pośpiechu wysiedlony z domu w Słupcu. Wraz rodziną, w złym stanie zdrowia, wywieziony został do Niemiec. W słupieckim domu pozostała większość manuskryptów pisarza. Zamieszkał w miejscowości Görhde. Zmarł na zawał serca w 1949 r.

Joseph Wittig był wybitnym teologiem, piewcą Ziemi Kłodzkiej, autorem Kronik Nowej Rudy i Słupca. Był bardzo związany z Ziemią Kłodzką, o której pisał, że jest krainą Pana Boga.

W maju 1997 roku nastąpiło otwarcie Domu Pamięci Josepha Wittiga. W pomieszczeniach parteru przygotowano dwie sale ekspozycyjne. W jednej z nich prezentowana jest wystawa biograficzna, w drugiej zaś na podstawie zdjęć archiwalnych odtworzono dawne wnętrza, przypominające otoczenie w jakim żył i mieszkał Joseph Wittig, nastrój i atmosferę pracy oraz wypoczynku. Wystawa biograficzna przedstawia kolejne etapy życia prof. Josepha Wittiga - wybitnego teologa, poety, piewcy Ziemi Kłodzkiej, autora Kronik Nowej Rudy i Słupca.

Nowa Ruda, Adres: ul.Słupiecka 42

Dom-Muzeum prof. Josepha Wittiga
ul. Słupiecka 42, 57-402 Nowa Ruda
tel.: 074 873 37 05

Pałac w Bożkowie

Pierwsza wzmianka o Bożkowie pochodzi z 1348 r. W początkach renesansu został wybudowany pałac, od ok. 1520 w posiadaniu rodziny von Raueck. W XVI w. Po wojnie czesko-palatynackiej posiadłość została skonfiskowana i oddana przybocznemu lekarzowi cesarza, Casparowi Jäschke von Eisenhut. Następnie przeszła w ręce jezuitów, od których wykupił ją Johann Georg von Götzen.

Po śmierci hrabiego Johanna von Götzen, majątek przeszedł w 1780 na syna jednej z jego siostr hrabiego Antona Aleksandra von Magnis. Od tego czasu do końca II wojny światowej dobra pozostawały we władaniu tego rodu. do zakończenia II wojny światowej wieś stanowiła perłę majątku von Magnisów. W 1945 r. majątek został znacjonalizowany przez państwo polskie. Obecnie niszczeje. Pałac w Bożkowie był niegdyś najpiękniejszym obiektem ziemi kłodzkiej. Niestety ta wspaniała perła architektury popada w ruinę. Ale warto tu zajrzeć, jeśli macie ochotę na romantyczny popołudniowy spacer. Już z daleka widać bajkową wieżę pałacu.

Mimo upływu czasu zachowało się też wiele zabytkowych wnętrz, nie są one udostępnione dla zwiedzających. Wyposażenie zostało przeniesione do Muzeum w Kłodzku.

Za pałacem znajduje się park z rozległymi tarasami, który słynął kiedyś ze szklarni pełnych pięknych orchidei oraz oranżerii. Poniżej jednego z tarasów zobaczyć można fontannę w kształcie głowy lwa. Na końcu parku znajduje się mały staw, w którym kiedyś pływały złote rybki. Ten staw ma też swoją tajemnicę. Według miejscowych jego wody skrywały skarb, którego przez wiele lat pilnował Kacper, lojalny kamerdyner rodu Magnisów.

W przypałacowym parku znajdują się także pozostałości „Zameczku”, romantycznej ruiny, gdzie umieszczono 16 płyt nagrobnych z XVI i XVII w. Będąc w parku pamiętajcie, by wybrać się również na ruiny wieży widokowej, znajdującej się na wzgórzu. Z tego miejsca doskonale widać pałac i cały Bożków. W sąsiednich zabudowaniach gospodarczych znajdowała się jedna z najstarszych śląskich cukrowni i fabryka marmolady.

Zamek w Gorzanowie

Pierwszy zamek zbudowany w średniowieczu powstał na północ od istniejącej obecnie budowli i zniszczono w czasie wojen husyckich, a ostatecznie rozebrano w 1805 roku. Nowy pałac na obecnym miejscu zaczęto wznosić około 1573 roku, a rozbudowano go do obecnych rozmiarów w latach 1653-1657 pod kierunkiem Wawrzyńca Nicelo, a później Andrei Carove. Ponowna przebudowa nastąpiła w 1735 roku, według daty na wieży zamkowej, po 1900 roku zaś nastąpiło odnowienie całości, szczególnie dekoracji fasad zewnętrznych. Przez prawie 300 lat rodowa siedziba Herbersteinów.

Ten monumentalny kompleks o charakterze rezydencjonalno-obronnym, utrzymany w stylu renesansu południowoniemieckiego, stanowi jeden z najcenniejszych obiektów tego typu w całej Polsce południowo-zachodniej[1]; znacjonalizowany w 1945 r. przez władze polskie, został opuszczony w l. 60 XX wieku i popadał w ruinę; w wyniku czego ostatnich latach zawaleniu uległa część dziedzińca południowego. Od 2012 nowy właściciel prowadzi prace rekonstrukcyjne. 21 września 2013 uruchomiono zegar na wieży zamkowej.

Kompleks został założony na planie prostokąta wokół wewnętrznego dziedzińca z odrębną częścią gospodarczą od południa. Skrzydło środkowe, trzykondygnacyjne, jednoosiowe, nakrywa dach siodłowy, wsparty na fryzie arkadowym z lunetami. Fasady pokrywa dekoracja sgraffitowa o motywach geometrycznych i wiciach roślinnych. Ponad gzymsem wznoszą się trzy trójkątne szczyty. Drugie piętro fasady skrzydła głównego od strony dziedzińca zamykają loggie, pochodzące z 1735 roku. Oś środkową akcentuje wysoka wieża z portalem wejściowym i dwustronnymi schodami. Z dawnych, bogatych wnętrz zachowała się jedynie sala balowa z stiukowymi dekoracjami na suficie oraz kilka sal z belkowymi, malowanymi stropami, ponadto częściowo uszkodzone wnętrza sali teatralnej i kaplicy.

W skład zespołu wchodzi zamek, zabudowania gospodarcze, park, oficyna przy ul. Podzamcze 7/8, ściana kurtynowa południowa, oficyna mieszkalno-gospodarcza, ściana kurtynowa zachodnia, oficyna-browar przy ul. Podzamcze 12 oraz ściana

Pałac Żelazno

Zapraszamy Państwa do pięknego barokowego pałacu urządzonego z wielką starannością, położonego wśród rozłożystego parku, gdzie królują okazałe starodrzewia, a przepływająca pośród parkowych alejek rzeczka z romantycznymi fontannami, kwiatami i ławeczkami codziennie zachwyca swoją dostojnością i elegancją. A to wszystko zaledwie w odległości kilku kilometrów od Kłodzka...

Pałac Żelazno, to idealne miejsce do organizacji szkoleń, konferencji, seminariów, spotkań biznesowych, wystaw, koncertów oraz wszelkiego rodzaju imprez okolicznościowych. Ekskluzywny charakter naszego Pałacu, stylowe wnętrza, jego ciepła atmosfera otoczona niepowtarzalnym klimatem starego, urokliwego parku sprawiają, że nasi Goście odnajdują tu spokój, prywatność i atmosferę do pracy twórczej.

1700 Obiadokolacja

18 30 Wieczerek integracyjny

05.07.2015. Niedziela

08 30 Śniadanie

Wyjazd do Pasterki

Miejsce przecięcia się kilku i baza wypadowa w najbardziej atrakcyjne partie **Gór Stołowych**. Do czasu wejścia Polski i Czech do strefy Schengen znajdowało się tutaj przejście graniczne Pasterka-Machovský kříž dla ruchu turystycznego. Z uwagi na położenie miejscowości w granicach **Parku Narodowego Gór Stołowych**, możliwości jej rozwoju obwarowane są wieloma regulacjami, np. zakazem wznoszenia nowych obieszlakówktów mieszkalnych.

W Pasterce działa schronisko Pasterka, chata **Łódzkiego Klubu Wysokogórskiego**, dom wypoczynkowy *Szczelinka*, ośrodek kolonijny *Caritasu*, ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy Dolnośląskiej Dyrekcji Dróg i Kolei, pensjonat *Biały Domek*, agroturystyka "Dom przy Kasztanach", leśniczówka, w której znajduje się lokalna stacja Parku Narodowego, oraz kilka prywatnych domów letniskowych i gospodarstw wiejskich. Kościół pw. św. Jana Chrzciciela W centralnym punkcie wsi znajduje się kościół św. Jana Chrzciciela z **1787** r.o barokowym wyposażeniu wnętrza, którego rozmiary znacznie przekraczają obecne potrzeby mieszkańców. Obok kościoła znajduje się zabytkowy cmentarz z grobami liczącymi ponad 200 lat. Według niemieckiego językoznawcy Heinricha Adamy nazwa miejscowości pochodzi od polskiej nazwy asza czyli pożywienia przeznaczonego dla zwierząt hodowlanych. W swoim dziele o nazwach miejscowości na Śląsku wydanym w 1888 roku we **Wrocławiu** wymienia jako pierwotną, wcześniejszą od niemieckiej nazwę "*Pasza*" podając jej znaczenie "*Weideplatz*" czyli tłumacząc na język polski "*Miejsce paszy, pastwiska*". Nazwa została później zgermanizowana na *Passendorf* i utraciła swoje pierwotne znaczenie. Początki Pasterki sięgają XIV lub XV wieku i związane są z kolonizacją czeską. W **1477** rejon Pasterki został włączony do hrabstwa kłodzkiego. W **1885** miejscowość liczyła 653 mieszkańców. Była jedną z największych wsi w Górach Stołowych, liczącą ponad 200 budynków, w tym dwa młyny wodne, gorzelnię, 30 warsztatów tkających

bawełnę oraz urząd celny. Zabudowa miejscowości rozciągała się wówczas na wysokości 670-775 m n.p.m. Przed [II wojną światową](#) Pasterka była dość dużą miejscowością wypoczynkową, liczącą około 1000 stałych mieszkańców i przyjmującą drugie tyle letników. Funkcjonowała gospoda i schronisko młodzieżowe. Po II wojnie światowej wieś opustoszała, zaś rolę głównego ośrodka turystycznego przejął pobliski [Karlów](#). Wiele dawnych gospodarstw i domów letniskowych uległo zniszczeniu i rozbiórce, a na ich dawne istnienie wskazują obecnie tylko fundamenty ukryte wśród łąk i zarośli. Obecnie stała ludność wsi waha się w granicach 20 osób. W sezonie letnim ilość przebywających w niej osób jest jednak wielokrotnie większa. Wszystkie budynki na terenie wsi posiadają kanalizację i bieżącą wodę, co jeszcze do niedawna było ewenementem jak na tak małą miejscowość. System kanalizacyjny i wodny pochodzi jeszcze sprzed czasów II wojny światowej. Wszystkie budynki na terenie wsi są albo budowlami bezpośrednio przejętymi jako mienie niemieckie, albo stanowią adaptacje i przebudowy dawnych budynków niemieckich.

We wsi znajduje się również unikatowa w Polsce hodowla [owiec skudde](#). Jest to najmniejsza i najbardziej pierwotna rasa owiec w Europie. Te mało wymagające zwierzęta są używane do regulacji łąkowych ekosystemów głównie na terenach chronionych. Powyżej Pasterki, przy zielonym szlaku do Karłowa znajduje się dawny kamieniołom piaskowca, w którym wyrabiano m.in. koła młyńskie.

Muzeum Kultury Ludowej Pogórza Sudeckiego w Pstrążnej

Muzeum Kultury Ludowej Pogórza Sudeckiego powstało w 1984 roku jako oddział Muzeum Regionalnego w Wałbrzychu, od 2001 roku stanowi samodzielną placówkę. Obiekty znajdujące się w muzeum, przepięknie wyeksponowane na góskim zboczu, należą do przykładów architektury Ziemi Kłodzkiej. Charakterystyczne dla tego regionu są parterowe szerokofrontowe budynki mieszkalno-gospodarcze. Łatwo odnajdziemy w ekspozycji muzeum dwie takie chałupy: z Nowej Łomnicy w gminie Bystrzyca Kłodzka oraz z Kudowy-Zakrza.

Chałupa z Nowej Łomnicy została zbudowana w pierwszej połowie XIX wieku, natomiast dom z Zakrza na przełomie XVIII i XIX wieku. Oba budynki postawiono na planie prostokąta z zastosowaniem konstrukcji zrębowej oraz z dachem dwuspadowym krytym gontem. Oba obiekty mają także centralnie położoną przelotową sień, która dzieli chałupę na część mieszkalną oraz gospodarską. W sieni znajduje się palenisko pieca, który nie tylko służył do ogrzania domy, ale także do wypieku chleba. Dziś w chałupie z Nowej Łomnicy nadal jest to praktykowane, więc każdy zwiedzający może go skosztować.

Są jednak i różnice między obiema chałupami. Chałupa z Nowej Łomnicy ma bielone gliniane spoiwo, uszczelniające szpary pomiędzy balami, z których jest zbudowana, natomiast chałupa z Zakrza ma pobieloną w całości część mieszkalną.

Jedynym budynkiem w całej ekspozycji, który stoi na pierwotnym miejscu, jest dom mieszkalno-gospodarczy z kuźnią. Kuźnia została zbudowana w 1856 roku na planie prostokąta przy drodze, która i dziś prowadzi do granicy polsko-czeskiej. Pod gontowym, dwuspadowym dachem mieści się pracownia kowala, przedsionek, obórka, sień z kuchnią oraz izba dzienna (dziś sala z kominkiem). W przeszłości z izby dziennej przechodziło się do sklepu, w którym obecnie mieści się wystawa archeologiczna. W izbie były także schody prowadzące do sypialni, którą dziś zajmuje sala wystawowa. Obecnie znajduje się tu również kasa i administracja muzeum.

Ciekawym obiektem jest budynek zajazdu z Szalejowa Dolnego, z charakterystycznym wysuniętym pięterkiem podpartym dwoma słupami. U góry zdobi go galeryjka wsparta na sześciu profilowanych słupach, będąca zacienieniem dla okien mieszkania na piętrze. Budynek ten został wzniesiony na początku XIX wieku, parter ma murowany, a piętro wybudowano z drewna z zastosowaniem konstrukcji sumikowo-łątkowej.

Uwagę zwraca również dziewiętnastowieczna drewniana dzwonnica z Gołaczowa, z gminy Lewin Kłodzki. Służyła ona głównie do ostrzegania mieszkańców przed niebezpieczeństwem. Ma ona

kształt ściętego ostrosłupa, który jest zwieńczony latarnią z ośmiobocznym hełmem.

Warto jeszcze wspomnieć o stodole, która pochodzi z Kudowy–Czermnej, gdzie została zbudowana w latach 50. XIX wieku z drewna świerkowego i sosnowego w konstrukcji zrębowej. Ma wydzielone dwa sąsiedki, drewniane klepisko i wozownię. Stodoła ma dach dwuspadowy kryty gontem. Na terenie muzeum znajduje się również zrekonstruowany sąsiek z innej stodoły.

Jedynym budynkiem, który nie pochodzi z ziemi kłodzkiej jest wiatrak – *koźlak* z Jabłowa z gminy Stare Bogaczowice w powiecie wałbrzyskim. Został on rekonstruowany w 2007 roku, ale jeszcze do lat 50. XX wieku był czynny i można było w nim mieć zboże. Jest on zbudowany w konstrukcji słupowo-ryglowej, a na zewnątrz oszalowany deskami. Dach ma zaś trójspadowy o konstrukcji krokwiowo-jętkowej.

Mimo że Muzeum Kultury Ludowej Pogórza Sudeckiego nie jest duże, to jednak zachwycą, szczególnie dzięki obiektom, które prezentują najbardziej popularne rozwiązania architektoniczne stosowane na Dolnym Śląsku – mamy dwuspadowe dachy kryte gontem, podcień frontowy przed wejściem do sieni, pobielone powierzchnie mieszkalne i pobielone spoiwa pomiędzy balami, mamy w końcu dwutraktowe izby z przelotową sienią i symetrycznym układem pomieszczeń, gdzie jedna część służyła za mieszkanie, a druga przeznaczona była na potrzeby gospodarcze.

Kudowa Czermna

Wielki wspólny grobowiec ofiar wojen Śląskich z lat 1740-1742 i 1744-1745 oraz chorób zakaźnych z XVIII wieku.

Ściany i sufit kaplicy wyłożone są 3 tysiącami czaszek i kości ludzkich. Pod podłoga spoczywa dalsze kilkadziesiąt (20-30 tys) szczątków ludzi.

Kaplica wybudowana została w 1776 roku przez księdza Wacława Tomaszka, któremu budowa kaplicy, zbieranie szczątków, dezynfekcja i impregnacja oraz układanie szczątków zajęły osiem lat.

Kaplica jest wyjątkowym obrazem przemijalności i kruchości człowieka w której spotkały się szczątki dawnych rodzin, przyjaciół i wrogów. Raz w roku o północy z 14 na 15 sierpnia odprawia się w Kaplicy Czaszek mszę św. za wszystkich którzy w niej spoczywają oraz za wszystkich którzy umarli na skutek chorób lub w wyniku nieszczęśliwych wypadków.

Kaplica Czaszek to jedyny tego typu obiekt w Polsce i jeden z trzech w Europie.

Godziny otwarcia:

W okresie letnim (maj do końca września) w godz. od 9:30 do 13:00 oraz od 14:00 do 17:30

W okresie jesienno-zimowym i wczesnowiosennym od 10:00 do 16:00 Parafia Świętego

Bartłomieja Apostoła w Dekanacie Kudowa Zdrój

ul.Stanisława Moniuszki 8, 57-350 - Czermna tel. 0-605-540-927.

Kaplicę zbudował w latach 1776–1804 ksiądz Wacław Tomaszek (czes. Václav Tomášek), z pochodzenia Czech, proboszcz parafii w Czermnej. Pewnego dnia w 1776 roku w skarpie koło dzwonnicy w pobliżu kościoła ksiądz Tomaszek zauważył ludzkie czaszki i kości. Wezwał grabarza J. Langerę i kościelnego J. Schmidta. Razem zaczęli wygrzebywać znajdujące się płytko pod ziemią szczątki. Nie spodziewali się, że natrafiają na tak dużą ilość ludzkich kości. Były to kości ofiar wojen na ziemi kłodzkiej, prawdopodobnie z czasów wojny trzydziestoletniej, prusko-austriackiej i szerzących się po niej epidemiach cholery w XVII i XVIII wieku oraz z wojny siedmioletniej (1756–1763). Ksiądz Tomaszek postanowił wydobyć wszystkie szczątki. Poleciał grabarzowi i kościelnemu oczyścić, wybielić kości wraz z czaszkami i zgromadzić w kaplicy. Ten fakt oraz doznany wstrząs podczas zwiedzania w 1775 roku katakumb w Rzymie zrodził pomysł wybudowania kaplicy ossuarium. Budowę kaplicy wspomagana przez Leopolda von Leslie rozpoczęto w 1776 roku. Po wybudowaniu kaplicy ks. Tomaszek z grabarzem Langerem przez

blisko 20 lat zbierali w rejonie Kudowy, Dusznik i Polanicy ludzkie szczątki i gromadzili je. Prace przy wystroju kaplicy trwały do 1804 roku. Przejęci spotkaniem z przemijalnością świata i śmierci, ks. Tomaszek i grabarz Langer postanowili, aby 20 lat po śmierci ich szczątki też spoczęły w tym miejscu. Ks. Tomaszek zmarł w 1804 r. W kaplicy eksponowane są czaszki: grabarza Langer, sołtysa Czermej i jego żony, czaszka Tatara (świadczy o tym jej anatomia), czaszka ze zmianami chorobowymi oraz kość udowa człowieka wzrostu ok. 2 metry (prawdopodobnie Szweda), źle zrośnięta kość kończyny. Ślady kul nosi czaszka sołtysa Martinca, który w czasie wojny siedmioletniej (1756–63) został rozstrzelany przez Prusaków za to, że przeprowadzał wojska austriackie przez Błędne Skąły. Jego żona zginęła od ciosu ostrym narzędziem (śląd na czaszce), próbując zasłonić męża własnym ciałem.

17 00 Wyjazd do Wrocławia

Świadczenia

Nocleg w pensjonacie.

Ubezpieczenie NW.

Obiadokolacja, śniadanie.

Przejazd autokarem zgodnie z programem.